

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон, профессор
Ҳамидхонзода Ҳ. Ҳ.
соли 2022

ХУЛОСАИ ШУРОИ ОЛИМОНИ ФАКУЛТЕТИ ФИЛОЛОГИЯИ ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Диссертатсияи Шарифзода Лутфулло Абдулло дар мавзуи «**Арзишҳои илмӣ ва адабии номаҳои Садриддин Айнӣ ва Мирзо Турсунзода**» барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ дар кафедраи назария ва адабиёти навини форсии тоҷикии факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон анҷом дода шудааст.

Шарифзода Лутфулло Абдулло соли 2016 факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро аз рӯйи ихтисоси филолог, муаллими забон ва адабиёти тоҷик хатм намуда, солҳои 2017-2019 омӯзгори фанҳои забон ва адабиёти тоҷики МТМУ №24-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе, солҳои 2018-2021 ба ҳайси сардори шуъбаи Осорхонаи адабӣ-ёдгории М. Турсунзода фаъолият намудааст. Ӯ аз соли 2020 то ба ин замон ба ҳайси омӯзгори кафедраи забонҳои Консерваторияи миллии Тоҷикистон ба номи Т. Сатторов ба фаъолияти омӯзгорӣ машғул аст.

Роҳбари илмии Шарифзода Лутфулло Абдулло доктори илми филология, профессори кафедраи назария ва адабиёти навини форсии тоҷикии факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон **Махмадаминов Абдулҳай Саидович** мебошад.

Мавзуи диссертатсия дар шурои олимони факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар таърихи 04.05.2017 бо қарори №9 тасдик карда шудааст.

Муҳтавои асосии диссертатсия дар 21 мақолаи муаллиф, аз ҷумла 12 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандай Комиссияи олии аттестаціонии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикос ёфтааст.

Диссертатсияи Шарифзода Лутфулло Абдулло дар мавзуи «**Арзишҳои илмӣ ва адабии номаҳои Садриддин Айнӣ ва Мирзо Турсунзода**» барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ дар кафедраи назария ва адабиёти навини

форсии тоҷикии факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 1 марта соли 2022, суратҷаласаи №9 баррасӣ ва ба ҳимоя тавсия шудааст.

Диссертатсия дар ҷаласаи васеи шури олимони факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо иштироки муқарризони холис – доктори илми филология, профессори кафедраи таърихи адабиёти тоҷики факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Солеҳов Мирзо Одинаевич ва номзади илми филология, ҳодими пешбари илмии Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакӣ АМИТ Ҳошимова Ҳуршеда Абдуманоновна муҳокима гардид. Аз маърузаи муаллифи диссертатсия, саволу ҷавоб, баромади муқарриzonи холис ва муҳокимаи диссертатсия

ҷунин натиҷагарӣ карда шуд:

Таҳқиқи нома ва номанигорӣ дар адабиёти муосири тоҷик, ҳусусан дар мисоли номанигории бунёдгузори адабиёти навини тоҷик устод Садриддин Айнӣ ва яке аз поягузорони адабиёти муосири тоҷик Мирзо Турсунзода муҳимму зарурист, зоро номаҳо дар ҳуд аз зиндагии ҳусусии адабон то масъалаҳои муҳимми раванди адабӣ ва иҷтимоиву сиёсии давру замонро фаро мегиранд. Аз тарафи дигар, номаҳои ин адабон фарогири афкори адабӣ-эстетикӣ буда, ҳамчун сарчашмаҳои муҳим ба шумор мераванд. Муҳтавои номаҳои адабон гувоҳӣ аз он медиҳанд, ки адабон бо тақозои замон ва ифодаи матлаб бо ҳама қиширҳои ҷомеа ва намояндагони касбу кори гуногун – аҳли илму адаб, ҳодимони давлатию сиёсӣ, мақомоти ҳарбию ҳифзи ҳуқуқ, оммаи меҳнаткашон ва зиёйёну толибilmон дар робитаи доимӣ қарор доштаанд. Қисме аз мукотиботи устод Айнӣ дар таълифоти адабӣ, илмӣ, публисистӣ ва таърихии ин донишманди бузург ба таври барҷаста бозтоб гардидааст, вале номаҳои М. Турсунзода то ҳол дар шакли парешон, аксаран дар бойгонихо бοқӣ монда, мукотибаи ин ду адаби соҳибмактаб таҳқиқ нашудааст. Таҳқиқи густардаи ин мавзуъ дар заминai номаҳои С. Айнӣ ва М. Турсунзода, ки дар диссертатсияи Шарифзода Л. А. ба он таваҷҷуҳ шудааст, аз ҷумлаи **вазифаҳои муҳимми илми адабиётшиносист**.

Дар диссертатсияи Шарифзода Л. А. таваҷҷуҳ ба аҳаммияти илмӣ, адабӣ ва фарҳангии номаҳои С. Айнӣ ва М. Турсунзода равона гашта, мавзуъ ва масъалаҳои равобити дӯстӣ ва эҷодии С. Айнӣ ва М. Турсунзода, баррасии номаҳо ва муайян намудани мавқеи онҳо дар миёни таълифоти ин ду суханвар, баҳрабардорӣ ва таъсирпазирии эҷодӣ, мулоҳизаҳо перомуни ақоиди адабиётшиносӣ, биниши эстетикӣ, тарбияи қувваҳои нави адабӣ, мубориза дар боби ҳифзи манфаатҳои миллии ҳалқи тоҷик, сабитқадамӣ ва саботкориу талошҳои мустақим баҳри муайян кардан ҳуқуқи тоҷикон ба мероси адабии гузашта, мунозираҳо дар атрофи шоҳкории адабӣ – «Ҷошӯш», андешаҳо оид ба масъалаҳои омӯзиши таърихи адабиёти гузашта

ва осори адабони мусир, равобити адабӣ, вазни шеъри тоҷикӣ ва масъалаҳои шеъри нав, муаррифӣ ва тарғиби чехраҳои бузурги адабиёти тоҷик, қимати илмӣ, адабӣ, фарҳангӣ ва таърихии мукотиботи С. Айнӣ ва М. Турсунзода, ки ҳамчун манбаи мӯттамад барои омӯзиши адабиёти гузашта ва мусири тоҷик рушду инкишофи адабиётшиносии навини тоҷик комилан мусоидат кардаанд, нигаронида шуда ва натиҷагириву хулосаҳои арзишманди илмию назариявӣ ва амалӣ баён гардидаанд.

Аз ин лиҳоз, таҳқиқи диссертационии Шарифзода Л. А. ба мавзуи мубрами илмӣ бахшида шуда, мукотибаи С. Айнӣ ва М. Турсунзода баррасӣ гардида, ҳамзамон, арзишҳои илмию адабӣ ва таърихиу тарбиявии номаҳо таъин гардида, аз аҳаммияти маҳсус доштани кор гувоҳӣ медиҳад.

Мақсади аслии таҳқиқи диссертационӣ таҳлилу баррасии мукотибаи С. Айнӣ ва М. Турсунзода буда, равshan намудани арзишҳои илмӣ ва адабии номаҳо мақсади аслии таҳқиқ ба шумор меравад. Барои расидан ба ин ҳадафҳо муаллиф дар назди худ ҷунин вазифаҳо гузоштааст:

- ҷамъоварӣ ва таҳқиқи номаҳои С. Айнӣ ва М. Турсунзода;
- баррасии номаҳо ва муайян намудани ҷойгоҳи онҳо дар миёни осори арзишманди адабӣ, илмӣ-таҳқиқотии устод Айнӣ ва М. Турсунзода;
- мурури мухтасаре ба равобити дӯстӣ ва эҷодии С. Айнӣ ва М. Турсунзода;
- таҳқиқи баҳрабардорӣ ва таъсирпазирии М. Турсунзода аз ҳидоятҳои С. Айнӣ;
- таваҷҷӯҳ ба баҳс дар атрофи масъалаҳои адабиётшиносӣ, ки дар мукотибаи С. Айнӣ ва М. Турсунзода баён шудаанд. Инҷунин, муайян намудани ҷойгоҳи андешаҳои адіbon дар бораи асарҳои якдигар;
- омӯзиш ва тадқиқи симоҳои хурду бузурги адабиёti нимаи дувуми аспи XIX дар заминаи номаҳои С. Айнӣ ва муаррифии онҳо барои насли замони шуравӣ;
- таъини масъалаҳои сиёсии тақсими мероси гузаштагон ва муборизаҳои ҷоннисоронаи С. Айнӣ ва М. Турсунзода дар замони шуравӣ;
- таҳқиқи баҳсу мунозираҳои муқарризони «Ёддоштҳо» ва ҷавоби муаллиф ба онҳо;
- омӯзиши масъалаҳои таърихи адабиёti тоҷик ва таъкидҳои саривақтии С. Айнӣ ба М. Турсунзода;
- баррасии вазни шеъри тоҷикӣ, масъалаҳои шеъри нав ва ҷойгоҳи андешаҳои устод Айнӣ оид ба ин масъалаҳо;
- баррасии номаҳо ҳамчун сарчашмаи мӯттамад ва муайян намудани арзишҳои илмӣ ва адабии номаҳои С. Айнӣ ва М. Турсунзода дар адабиётшиносӣ.

Муаллиф ба ҳимоя нуктаҳои асосӣ ва меҳвариеро пешниҳод намудааст, ки воқеан, дар илми адабиётшиносӣ арзиш ва аҳаммияти зиёд доранд.

Навғонии илмии таҳқик дар он зоҳир меёбад, ки перомуни мукотибаи С. Айнӣ ва М. Турсунзода то кунун таҳқики монографӣ сурат нагирифтааст. Диссертатсияи мавриди назар дар адабиётшиносии тоҷик нахустин таҳқики чудогона мебошад, ки дар он масъалаҳои алоқаманд ба мавзуи нома ва номанигорӣ мавриди пажӯҳиш қарор гирифтааст.

Таҳқики диссертатсионии мазкур аз ҷиҳати масъалагузориҳо, мавзуи интихобшуда, метод ва равишҳои таҳқик ва натиҷагириҳо аҳаммияти маҳсуси илмӣ дорад.

Баррасии диссертатсия, нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, хулоса ва тавсияҳо, таҳлилу баррасии номаҳо, муҳокимаю хулосаҳо, асосноккунии назария ва андешаҳои баёншуда аз **саҳми шахсии довталаб** дар таҳқик гувоҳӣ медиҳанд.

Диссертант дар раванди таҳқик методҳои таъриҳӣ ва муқоисавӣ-таърихиро асоси кор қарор дода, назари объективӣ ба маводи адабӣ ва бо назари интиқодӣ муносибат кардан ба сарчашмаҳои таҳқик, сарчашмаҳои илмию адабӣ ва аз осори илмию назарии муҳакқиқони ватанию ҳориҷӣ низ истифода намудааст.

Арзиши назарии диссертатсия дар он зоҳир меёбад, ки баёнияҳои назарӣ ва хулосаҳои бадастовардаи диссертант ҷаҳбаҳои назарии омӯзиши афкори адабиётшиносии С. Айниро тақвият бахшида, паҳнои таҳқик ва равишҳои омӯзиши номаҳои нависандаро мукаммал гардонида, масъала ва муаммоҳои ҷойдоштаро равshan менамоянд. Ҳамчунин, маводи диссертатсия ва хулосаҳои бадастовардаи муҳакқик барои адабиётшиносон, донишҷӯён ва дигар алоқамандони адабиёт ҳамчун маводи назарии илмӣ ёрӣ расонида метавонанд.

Арзиши амалии кори диссертатсионӣ дар он зоҳир меёбад, ки аз маводи диссертатсия, натиҷаи таҳқик ва хулосаҳои илмии он дар аснои навиштани мақола, таълифи диссертатсияҳои илмӣ, таҳқики паҳлухои чудогонаи номанигории муосири тоҷикӣ, таълифи китобҳои дарсӣ, асарҳои илмӣ перомуни таърихи адабиёти муосири тоҷик дар солҳои 20-50-уми асри XX, дастурҳои таълимӣ барои донишҷӯёну магистрҳо, аспирантон ва унвонҷӯёни факултаҳои филологияи донишгоҳу донишкадаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муассисаҳои таҳсилоти маҳсуси омӯзгорӣ метавон самаранок истифода намуд.

Мавзуи диссертатсияи пешниҳодгардида ба доираи мавзӯъ ва масъалаҳои таҳқикии шиносномаи ихтисоси илмии 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ мувоғиқ мебошад.

Диссертатсия дар доираи корҳои илмӣ-таҳқиқии кафедраи назария ва адабиёти навини форсии тоҷикии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон таълиф шуда, дар асоси ин нақша марҳала ба марҳала ичро гардидааст.

Автореферати диссертатсия ва мақолаҳои нашрнамудаи муаллиф муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос менамоянд.

Хулоса, шурои олимони факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон кори диссертационии Шарифзода Лутфулло Абдуллоро кори илмӣ-таҳқиқии муҳим ва арзишманд меҳисобад. Диссертатсия ва автореферати Шарифзода Л. А. дар мавзуи «Арзишҳои илмӣ ва адабии номаҳои Садриддин Айнӣ ва Мирзо Турсунзода» барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик; равобити адабӣ ба талаботи бандҳои 31-35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдик шудааст, мувофиқат дошта, шурои олимон дар асоси тақризҳои мусбат ва баромади муқарризони холис – доктори илми филология Солеҳов Мирзо Одинаевич ва номзади илми филология Ҳошимова Хуршеда Абдуманоновна онро барои ҳимоя ва дарёғти дараҷаи илмии номзади илми филология ба шурои диссертационии 6D.KOA-020-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон пешниҳод менамояд.

Хулоса дар ҷаласаи васеи шурои олимони факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул гардид.

Иштирок доштанл: 25 нафар аъзои шурои олимон.

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» – 25 нафар, «зид» – нест, «бетараф» – нест, қарори №9, аз 28.04.2022.

Раиси шурои олимон,
доктори илми филология, профессор

Сироҷиддини Эмомалӣ.

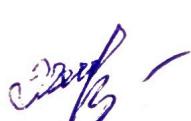
Муқарризони холис:

доктори илми филология, профессори
кафедраи таърихи адабиёти тоҷики
факултети филологияи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Солеҳов М. О.

номзади илми филология,
ходими пешбари илмии
Институти забон ва адабиёти
ба номи Рӯдакии АМИТ

Ҳошимова X. A.

Котиби илмии шуро,
номзади илми филология, дотсент

Мавлонзода Ш. М.

Имзоҳои С. Эмомалӣ, М. О. Солеҳов ва
Ш. Мавлонзодаро тасдиқ мекунам:
сардори раёсати кадрҳо ва корҳои маҳсусӣ
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Тавқиев Э. Ш.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон
шахри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17.
Телефон: (+992-37) 221-62-25; факс: 227-15-10.
E-mail: info@tnu.tj
«03» майи соли 2022

Имзои Ҳошимова Х. А.-ро тасдиқ мекунам:
нозари калони кадрҳои
Институти забон ва адабиёти
ба номи Рӯдакӣ АМИТ

Нарзикулова Х. М.

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шахри Душанбе, кӯчаи Рӯдакӣ, 21
Тел: (+992) 221-70-30; факс: 221-32-02
E-mail: iza_rudaki17@mail.ru
«03» майи соли 2022